

FAQ TTO 2018 VWO & HAVO: negentien vragen over tweetalig onderwijs op het CLZ

1. Sinds wanneer biedt het CLZ de school tweetalige afdeling?

In 2001 is het CLZ gestart met het tweetalig onderwijs op het atheneum en het gymnasium. In augustus 2018 start het CLZ met een tto-stroom op de havo.

2. Wat houdt tweetalig onderwijs in?

Het is een onderwijsvorm waarin 50% van de lessen in het Engels wordt gegeven. Engels is de voertaal bij de vakken Engels (English), aardrijkskunde (geography), geschiedenis (history), biologie (biology), wiskunde (mathematics), drama (drama), tekenen/handvaardigheid (art, craft and design) en lichamelijke opvoeding (physical education) en Global Studies. Op de havo worden naast deze vakken de vakken muziek en science ook in het Engels gegeven.

3. Moeten leerlingen vanaf de eerste les volledig in het Engels spreken?

Tijdens de introductieweek worden de leerlingen ondergedompeld in het Engels (Immersion) bij de vakken history, geography, maths en Engels. Vanaf de eerste dag wordt er door de docenten (langzaam en eenvoudig) Engels gesproken. Ook krijgen de tto leerlingen één uur extra Engels in de week.

In de eerste periode kregen de leerlingen vorig jaar geen cijfers voor de tto-vakken, maar mondelinge en/of schriftelijke feedback op hun gemaakte werk. Op deze manier konden de leerlingen op een veilige en ontspannen manier wennen aan de tweede taal!

4. Welk niveau bereiken de leerlingen in het Engels?

Na de eerste drie jaar hebben de leerlingen een dusdanig niveau bereikt dat zij met een goede kans op slagen, kunnen deelnemen aan het examen voor het FCE (B2 level) of CAE (C1 Level). Zij sluiten de eerste drie jaar TTO in elk geval af met een officieel certificaat. Doordat zij Engelse zinsconstructies, woorden en vaktermen in de context van een bepaald vak leren, krijgen ze een brede woordenschat en gaan ze gemakkelijk met de taal om.

5. Kunnen leerlingen ook in de tweede fase doorgaan in de tweetalige stroom?

Ja. Aan het eind van klas 3 kunnen de leerlingen uit het tweetalig onderwijs kiezen of ze in de 2e fase verder willen gaan met hun tweetalige opleiding, waarbij zij Engels krijgen volgens het I.B. programma en ook deelnemen aan het internationale afsluitende examen van de I.B.O (= International Baccalaureate Organisation) Naast hun havo of VWO-diploma ontvangen deze leerlingen ook het IB certificaat. Leerlingen kunnen er echter ook voor kiezen om hun schoolloopbaan in het Nederlandstalig havo of vwo/ gymnasium af te sluiten. Het Christelijk Lyceum is de enige school van de CVO Groep waar tweetalig onderwijs in de volle breedte (volgens de criteria van het Nuffic) in de 2e fase wordt aangeboden. In de bovenbouw krijgen de leerlingen CKV (=Art and Culture) en maatschappijleer (= Man & Society / Theory of Knowledge) en English Literature History in het Engels. Het zogenaamde profielwerkstuk schrijven zij in het Engels.

6. Hoe wordt de kwaliteit van het onderwijs in het Engels bewaakt?

In opdracht van het ministerie van onderwijs controleert het Nuffic i.s.m. het netwerk van TTO scholen de kwaliteit van het tweetalig onderwijs. Om het predikaat "tweetalig" te mogen

voeren zijn wij als school gehouden aan de richtlijnen (de standaard) van het Nuffic

7. De meeste docenten zijn dus Nederlanders: leren de leerlingen dan geen 'steenkolen Engels'?

Er werken momenteel zes 'native speakers' op het CLZ (Wendy Frew, Kate Kirwin, Brad Taylor, Stephen Pegg en Tanya Worrton). De Nederlandse docenten hebben allemaal het hoogste niveau Cambridge (Proficiency) behaald; velen van hen hebben in het buitenland gestudeerd, gewoond of gewerkt. Zij blijven zich bijscholen in het Engels (Hilderstone College in Broadstairs, Cilil-workshops en cursusmateriaal, job shadowing op Engelse scholen, workshop van David Smith (Kent School of English in Broadstairs) etc.

8. Gaat de tweetaligheid ten koste van het niveau van het Nederlands?

Uit onderzoeken van het ministerie van onderwijs blijkt dat leerlingen met een tweetalige opleiding hun Nederlands net zo goed, zo niet beter, beheersen als leerlingen die zo'n opleiding niet hebben gevolgd. Dit zou ook onwenselijk zijn omdat leerlingen uit beide opleidingen het examen in het Nederlands moeten afleggen!

9. Is een tweetalige opleiding niet veel zwaarder dan een gewone vwo opleiding?

De ervaring leert dat leerlingen zich bij de start van de tweetalige opleiding intensiever met hun schoolwerk bezighouden. In de loop van het 1e leerjaar en gedurende de hogere leerjaren blijkt, ook uit ervaring van andere TTO scholen, de belasting vergelijkbaar met die van Nederlandstalige havo en vwo leerlingen.

10. Is er een wachtlijst voor TTO?

De laatste vier jaar is er voor het TTO niet geloot op het CLZ. Wij kunnen nooit een voorspelling doen voor het komende jaar. De aanmeldingsprocedure en de lotingsprocedure staan op de site van de school. Voor toelating tot de tweetalige havo-opleiding wordt voor schooljaar 2018-2019 in geen geval geloot.

11. Wat zijn de toelatingscriteria voor de tweetalige afdelingen?

Het advies van de basisschool is het criterium voor plaatsing. Voor HAT is een havo of havo-atheneum advies van toepassing. Voor tweetalig vwo moet een vwo-advies gegeven zijn.

12. Wat voor excursies / buitenlandse reizen biedt TTO in het VWO?

Volgens de standaard van het netwerk en Nuffic moeten alle TTO scholen een "internationale uitwisseling met buitenlandse scholen" in het programma hebben. 2TTO: Finland, 3TTO: Engeland, 4TTO: Berlijn, Parijs, Ardennen, 5TTO: 1 dag Brussel: bezoek Europees Parlement. Verder: Work Experience, Rome (Gymnasium) en één dag Den Haag (ambassade/museum).

13. Organiseert de tweetalige havo-afdeling dezelfde excursies?

Nee, de HAT leerlingen gaan in de eerste klas aan het begin van het schooljaar een meerdaags Engelstalig 'immersion' programma buiten de school doen. In klas 2 staat Engeland op het programma en in klas 3 een internationale uitwisseling.

14. Zijn er nog extra kosten verbonden aan het tweetalig onderwijs?

Ja. Naast de gebruikelijke (vrijwillige) jaarlijkse ouderbijdrage (zie site) en de LPL-kosten, wordt er een extra jaarlijkse bijdrage gevraagd voor de meerkosten van deze opleiding, voor de onderbouw en de bovenbouw van €560,- (exclusief afsluitende toets, maar inclusief de (internationale reizen). Dit geld is nodig voor kosten die de school maakt en die niet door de overheid gesubsidieerd worden. Het gaat dan om kosten als scholing van personeel, aantrekken van extra personeel ("native speakers"), extra kosten van leermiddelen, opzetten van internationale contacten en uitwisselingsprogramma's (in het 2e, 3e en 5e leerjaar). Op de website staat de TTO-begroting en daar kunnen ouders zien hoe de gelden worden besteed. De schoolboeken zijn gratis, maar ouders moeten nog wel rekening houden met de kosten van eenmalig aan te schaffen leermiddelen (MacBook, woordenboeken, atlas, rekenmachine).

15. Kan een leerling deze opleiding alleen volgen als de ouders draagkrachtig genoeg zijn?

Ouders die de extra kosten van de eerste twee leerjaren gymnasium niet of maar ten dele kunnen opbrengen kunnen een verzoek indienen voor het verkrijgen van financiële steun. Criteria voor toekenning daarvan worden in een persoonlijk gesprek met de schoolleiding toegelicht.

16. Welke mogelijkheden zijn er in de Tweede Fase vwo voor leerlingen die in de onderbouw het tweetalig onderwijs hebben gevolgd?

Men kan kiezen voor het volledige tweetalige programma bovenbouw. Naast extra Engels volgen leerlingen een aantal vakken die in het Engels worden gegeven. Dat zijn de vakken Art and Culture en English Literature History. De vakken Maatschappijleer en Levensbeschouwing zijn voor de TTO-leerlingen samengevoegd tot het vak Man & Society. Naast twee studieperiodes Maatschappijleer volgen de TTO-leerlingen ook twee periodes Theory of Knowledge. Er is in de Tweede Fase niet langer sprake van 50% van de lessen in het Engels (want we moeten hen voorbereiden op het Nederlandse eindexamen). Daarnaast worden de leerlingen binnen het vak Engels opgeleid voor het certificaat van het International Baccalaureate, IB Language A: Language and Literature (Higher Level + standard level). Dit wordt ook zichtbaar in extra uren Engels in kleinere groepen. Na afronding van hun opleiding ontvangen zij naast het reguliere vwo- of gymnasiumdiploma het IB-certificaat en het TTO Senior Certificate van het Nuffic voor het gevolgde Tweetalig Onderwijs: in 4-vwo 4 lessen, in 5-vwo 5 lessen en in 6-vwo 4,5 les.

17. Wat houdt dat in IB?

De International Baccalaureate Organisation (hoofdkantoor in Den Haag) biedt al sinds ca.1968 een internationaal georiënteerd onderwijsprogramma met een vrij hoog academisch niveau voor leerlingen van 16-18 jaar. Jaarlijks doen duizenden leerlingen wereldwijd tegelijk in mei examen. Het IB examen is wereldwijd erkend en geeft toegang tot alle universiteiten ter wereld. Nederlandse kinderen die in Nederland wonen moeten, conform de wet, aan het Nederlandse onderwijs en - examen deelnemen. Voor Nederlandse leerlingen is het (volledige, met 6 vakken) IB examen dus geen mogelijkheid Wij bieden evenwel 1 vak van de ca. 20 die het IB biedt, nl. English A: language and literature. Leerlingen leren daar

academische vaardigheden zoals mondeling en schriftelijk goed formuleren, presentaties houden en literatuur analyseren.

18. Kun je na het examen in het buitenland studeren?

Ja, sinds 2007 mag een Nederlandse student met zijn beurs / studiefinanciering overal ter wereld gaan studeren. Met je IB Language A: Language and Literature maak je een beduidend grotere kans op (prestigieuze) universiteiten in het buitenland. Maar ook de University Colleges van Utrecht, Middelburg en Maastricht liggen hiermee binnen handbereik. Trouwens ook op Nederlandse HBO's en universiteiten wordt veel in het Engels gedoceerd en is veel literatuur in het Engels. Ook zijn er leerlingen die hun Bachelors in Engeland of de VS.

19. Wat is dat nou eigenlijk, dat HAT?

HAT betekent Havo-Atheneum Tweektalig. Deze afdeling is toegankelijk voor basisschoolleerlingen met een havo- of havo-atheneum-advies. Het is geen kopie van het vwo tweektalig. HAT heeft een eigen gezicht en legt meer nadruk op sportieve en creatieve vakken. De leerlingen krijgen o.a. het vak muziek in het Engels en ook het nieuwe vak Science wordt in eerste instantie alleen op het HAT gegeven. De HAT-leerlingen gaan in het brugklasjaar in september of oktober op "immersion camp" waarbij ze drie dagen bij elkaar zijn op een kamp ergens op de Veluwe en alleen maar Engels met elkaar spreken. In het tweede jaar en in het derde jaar staan resp. een school trip en een internationale uitwisseling op het programma.